

Open Pastoraat

Info OP

*Informatiebulletin van de wijkkerkenraad
van het Open Pastoraat*

EXTRA EDITIE

HUISVESTING

april 2015

Van de voorzitter

Beste mensen,

Onderstaande tekst van Huub Oosterhuis heeft mij de afgelopen periode geïnspireerd tot het nadenken bij de voorbereiding van het hele vraagstuk over onze huisvesting.

*Zomaar een dak boven wat hoofden
deur die naar stilte open staat.
Muren van huid, ramen als ogen
speurend naar hoop en dageraad.
Huis dat een levend lichaam wordt
als wij er binnen gaan
om recht voor God te staan.*

“Zomaar een dak boven wat hoofden”, lijkt een wat denigrerende eerste regel. Het spreekt een bepaalde argeloosheid uit: “Ach, wat zou dat kerkgebouw ons nou kunnen schelen?”

Best wel veel, zo mocht ik in de afgelopen weken ervaren. Voor mijzelf geldt dat ergens ook. Zelf ben ik gedoopt in deze kerk, heb ik er belijdenis gedaan, ben ik er getrouwd en bevestigd als ouderling en ook onze kinderen zijn er gedoopt. Velen hebben de Exoduskerk gebouwd zien worden, meegeholpen aan de realisatie mogelijk. Onder dit ‘argeloze dak’, zit veel verbinding met en tussen mensen.

Het vervolg van deze tekst is daardoor des te prikkelender. Het spreekt niet zozeer meer over koude kille bakstenen, maar van een huid en van ogen.

Een levend lichaam waarin wij binnen kunnen gaan, om recht voor God te staan. Leven en liefde in Gods huis. Leven en liefde in ons eigen lichaam als huis van en voor God. Dat deed me beseffen dat het niet alleen gaat om een dak boven ons hoofd. Juist de verbinding die wij hebben met de a(A)nder maakt dat wij een huis zijn voor wat wij (soms) God noemen. Wij samen zijn de kerk en daarbij (op de tweede plaats) hebben we een dak boven ons hoofd nodig. Een lastige tweestrijd, waar eigen gevoel van loslaten, van het zetten van een nieuwe stap, samenkomt met de wetenschap dat wij dragend en gedragen door Gods zegen als gemeenschap verder kunnen.

Voor u ligt een extra editie van InfoOP. De InfoOP is het informatiebulletin van de wijkkerkenraad van het Open Pastoraat. Deze editie staat helemaal in het teken van de huisvesting en de gebouwen.

Ik kan u vooraf al zeggen dat het niet de meest pakkende teksten zijn, die u in deze editie aantreft. Het is een vrij uitgebreid overzicht van de ontwikkelingen die al in 2007 in gang zijn gezet. Toch wil ik het u niet onthouden, omdat het een goed beeld geeft van de tijdlijn en de ontwikkelingen van de Protestantse Gemeente Gorinchem, de manier waarop we in de afgelopen jaren hebben gedacht en gesproken over de huisvesting en onze kerkgebouwen, de financiële positie en de plaats van het Open Pastoraat in het geheel der dingen.

Voor de cijfermatige onderbouwing wil ik Gijsbert van der Beek, hij is voorzitter van het College van Kerkrentmeesters, bedanken. Hij heeft het vraagstuk tot een overzichtelijk geheel terug weten te brengen.

Deze extra editie van InfoOP is er niet voor niets. We staan voor het noodzakelijke besluit om de Exoduskerk als kerkgebouw af te stoten. Deze extra editie geeft alle informatie die u nodig heeft om, samen met de kerkenraad, op **11 mei 2015** om **19.30 uur** door te praten over de toekomst van onze huisvesting. Achteraan sluit deze editie af met een korte puntsgewijze samenvatting.

I. Knelpunten fusie

Fusie tot één Protestantse Gemeente Gorinchem

Per 1 juli 2013 was de fusie van de Hervormde Gemeente Gorinchem, de Gereformeerde Kerk te Gorinchem en de Hervormde Gemeente Dalem een feit. Het Open Pastoraat maakte voor de fusie onderdeel uit van de Hervormde Gemeente Gorinchem. Deze fusie kende een langdurig en intensief proces. In navolging van de fusie van de drie 'landelijke kerken' tot de Protestantse Kerk in Nederland (PKN) in 2004, hebben de drie kerken in Gorinchem in 2008 besloten tot het vormen van één Protestantse Gemeente te Gorinchem. Ter voorbereiding op het fusiebesluit is vanaf 2007 is een aparte werkgroep bezig geweest met het formuleren van goede voorstellen.

Knelpunten in de fusie

Tijdens het fusieproces bleek dat het onmogelijk zou zijn om aan alle wensen en vereisten tegelijkertijd te voldoen. Er werden vier knelpunten geformuleerd:

1. een sluitende meerjarenbegroting op basis van reële cijfers;
2. behoud van alle pastorale formatie;
3. het bouwen van een kerkelijk centrum in Gorinchem-Oost;
4. voor elke wijkgemeente een passende plaats en tijd voor een kerkdienst op zondagmorgen.

Waarom dan toch fuseren?

De fusie was niet enkel een inhoudelijk wens tot het vormen van één protestantse gemeente. Het was ook financieel gewenst. De Hervormde Gemeente Gorinchem (waar het Open Pastoraat onderdeel van was) had een stevig jaarlijks tekort en beperkte reserves. Destijds bleek al dat verkoop van een kerk (de Exoduskerk werd toen al genoemd) nodig zou zijn om de financiën op orde te krijgen. De Gereformeerde Kerk te Gorinchem had een beperkt tekort en beperkte algemene reserves, maar wel een aparte reserve voor nieuwbouw in Gorinchem-Oost. Overigens was deze bestemmingsreserve voor nieuwbouw lang niet genoeg om een nieuwe kerk te realiseren. De Hervormde Gemeente Dalem speelde ongeveer quitte en had beperkte reserves. Ze hadden wel een pastorie aan de Merwededijk die niet bewoond wordt door de predikant.

Als we niet zouden fuseren zou de Hervormde Gemeente Gorinchem op afzienbare termijn moeten saneren door verkoop van een kerkgebouw. De Gereformeerde Kerk te Gorinchem en de Hervormde Gemeente Dalem zouden het nog wel een tijd uithouden, maar geen kerk of kerkelijk centrum in Gorinchem-Oost kunnen realiseren. Anders gezegd: ze zouden tot in lengte van dagen moeten blijven kerken in de centrale hal van de basisschool in Gorinchem-Oost.

Hoe hebben we de knelpunten in de fusie aangepakt?

We hadden er voor kunnen kiezen de knelpunten voor de fusie op te lossen. De ervaring leerde echter dat het fusieproces al te lang liep om voor zo'n groot vraagstuk in korte tijd een oplossing te vinden. Er is toen gekozen om de knelpunten open te laten staan en te fuseren met de afspraak dat:

1. de begroting op termijn sluitend moest gaan worden;
2. de vier wijkgemeenten een eigen dienst op een eigen tijd zouden behouden;
3. er prioriteit werd gegeven aan de realisatie van kerkbouw in Gorinchem-Oost.

Dit kon gerealiseerd worden door de Protestantse Gemeente Gorinchem efficiënter te organiseren. Daarvoor is onder andere iets bezuinigd op de pastorale formatie. Na het emiritaat van Kick Bras in de Johanneskerk is 1,0 fte predikantsformatie ingezet voor een goedkopere kerkelijk werker voor 0,7 fte. Daarnaast moet er een kerkgebouw in Gorinchem-West afgestoten/verkocht worden, waarbij met de verkoop een solide en duurzame beslissing genomen moet worden, zodat de pastorale formatie duurzaam is gegarandeerd. We staan nu aan de vooravond van dat laatste besluit.

II. Huisvesting en gebouwen

Maar welke kerk in Gorinchem-West moet dan afgestoten worden?

Voor het antwoord op deze moeilijke vraag moet eerst een andere vraag beantwoord worden. Is het mogelijk om verkoop nog langer uit te stellen? De Algemene Kerkenraad komt, na advies van een commissie waarin ook het Open Pastoraat is vertegenwoordigd, tot de conclusie dat dit niet kan. Twee redenen worden hiervoor aangedragen:

1. zonder verkoop van een kerk in Gorinchem-West blijven er jaarlijks ernstige tekorten. Hierdoor zouden alle reserves worden aangesproken, waarna we op afzienbare tijd geen enkele mogelijkheid meer over hebben dan drastisch saneren in de hele kerk (dus in het slechtste geval ook in predikantsformatie);
2. uitstel van nieuwbouw in Gorinchem-Oost zou leiden tot blijvend onverantwoorde situaties bij kerkdiensten op zon- en feestdagen in de Regenboogschool en het uitblijven van een actieve en zichtbare wijkkerk in het steeds verder uitbreidende Gorinchem-Oost.

Diezelfde commissie heeft geadviseerd welke kerk in Gorinchem-West af te stoten. In het advies is opgenomen de **Exoduskerk af te stoten**, want:

- de (financiële) exploitatie van de Johanneskerk en het aanpandige wijkcentrum De Heul is vele malen gunstiger dan de exploitatie van de Exoduskerk;
- het wijkcentrum De Heul/kosterswoning is meer geschikt om alle kerkelijke activiteiten (gesprekskringen, vergaderingen, catechisatie, etc.) onder te brengen.

De commissie heeft wel twee voetnoten geplaatst bij haar advies. Ten eerste moet de opbrengst bij verkoop van de Exoduskerk niet te hoog worden ingeschat. De opbrengst zal beduidend lager zijn dan vóór de banken- en vastgoedcrisis. Ten tweede moet oog gehouden worden de emotie van de kerkgangers van het Open Pastoraat en de wijkgemeente Grote Kerk.

Wat heeft het Open Pastoraat hierin gedaan?

Zoals eerder geschreven heeft het Open Pastoraat actief geparticipeerd in de adviescommissie van de Algemene Kerkenraad. Daarnaast hebben we in 2012 een eigen commissie laten adviseren over de ruimtelijke eisen. Deze commissie onder leiding van Henk van Vliet heeft de wijkkerkenraad gerapporteerd. Deze aanbevelingen zijn in de vergaderingen van de wijkkerkenraad, ook onlangs nog, ter hand genomen bij de beeldvorming van onze behoeften. In een later traject zullen deze adviezen nog concreter handen en voeten gaan krijgen.

Wat zou de nieuwbouw in Gorinchem-Oost inhouden?

De adviescommissie heeft de mogelijkheden van nieuwbouw in Gorinchem-Oost bekeken. Hieruit kwam naar voren dat een kerkelijk centrum in Gorinchem-Oost mogelijk is als:

- een hoofdzaal met 210 zitplaatsen wordt gerealiseerd;
- er een ontmoetingsruimte met 110 zitplaatsen bijgetrokken kan worden;
- er een predikantenkamer/consistorie moet zijn;
- er een 'jeugdthonk' wordt gerealiseerd;
- er bergingen, garderobe en toiletten worden gerealiseerd;
- er uitgegaan wordt van beheer door vrijwilligers (geen betaalde kosten);
- het ook gebruikt kan worden door andere wijkgemeenten (bijvoorbeeld wijkgemeente Grote Kerk);
- er uitgegaan wordt van een budget van circa €1.25 mln.

Wat zijn de huisvestingsopties voor het OP?

De adviescommissie heeft de volgende huisvestingsopties voor het Open Pastoraat aan de Algemene Kerkenraad aangereikt:

Optie	Mogelijkheden voor het Open Pastoraat
B	Niet-verkoopbare Exoduskerk, maar zonder betaalde kosten
C	Te huren gebouw
D	Aangepast/vergroot wijkcentrum De Heul
E	Dalemse kerk, met verkoop van de pastorie
F	Dalemse kerk, zonder verkoop van de pastorie
G	Ander kerkgebouw gebruiken met een andere wijkgemeente -één van de drie- zonder aanpassing van het gebouw (incl. verschoven kerktijden)
H	Samen met wijkgemeente Johanneskerk, in combinatie met extra zaalruimte

De opties **C**, **D**, **G** en **H** zijn als 'meest realistisch' aangemerkt.

Waar moeten we nu nog antwoord op vinden?

Belangrijk is dat er nog vragen open staan. De Algemene Kerkenraad en de wijkkerkenraden moeten zich in de komende maanden buigen over de:

- huisvesting van het Open Pastoraat en de wijkgemeente Grote Kerk (voor haar middagdiensten) als de Exoduskerk wordt afgestoten;
- financiering van nieuwbouw in Gorinchem-Oost en eventuele verbouwing van de Johanneskerk, waarbij substantieel lenen niet mogelijk is;
- erschikking van zaalgebruik voor kerkelijke activiteiten.

In alle besluiten weegt 'duurzame besluitvorming' zeer zwaar mee. Bij elke optie wordt geanalyseerd of het toekomstbestendig is en/of de pastorale formatie niet in het gedrang komt.

III. Financiële positie

Hoe staat de Protestantse Gemeente Gorinchem (PGG) er financieel voor? En wat is daarin de bijdrage van het Open Pastoraat? Welke financiële middelen kunnen we aanwenden?

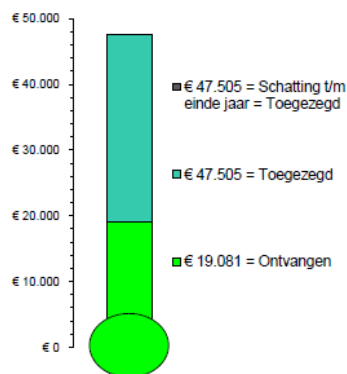
Financiële positie PGG - exploitatie

De begroting van de Protestantse Gemeente Gorinchem is voor 2015 niet sluitend. Er staat een **tekort** van circa **€60.000**. Dit onderstreept des te meer de noodzaak om te handelen!

De Actie Kerkbalans is een goed meetinstrument hoe het er met de Protestantse Gemeente Gorinchem financieel voor staat. Uit de stand per 1 maart 2015 blijkt al dat er voor 2015 zo'n **€38.000 minder toegezegd** is dan in 2014. Een ernstige conclusie, omdat onder meer de huisvesting wordt gefinancierd uit de inkomsten van Actie Kerkbalans.

Alle leden van het Open Pastoraat hebben voor 2015 €47.505 toegezegd. Dit is slechts 11% van de totale begroting van het Protestantse Gemeente Gorinchem en is €11.407 minder dan in 2014 is gegeven. We zijn dan wel de kleinste wijkgemeente, maar dragen ten opzichte van de andere wijken ook het minste bij.

De **bijdrage per lid OP** is een **magere €85 per jaar**. Andere wijken hebben een gemiddelde van €88 per jaar (Dalem/Gorinchem-Oost), €108 per jaar (Grote Kerk) en €132 per jaar (Johanneskerk). In 2014 was de bijdrage per lid van het Open Pastoraat €102 per jaar. Daarmee kunnen we feitelijk onze dominee niet betalen!

Figuur 1 - Bijdrage Actie Kerkbalans Open Pastoraat (per 1/3/15)

Financiële positie PGG – kapitaal

De algemene reserve van de PGG bedraagt zo'n €200.000 aan het einde van 2014. Deze kan in het vraagstuk van de huisvesting niet worden ingezet, omdat we anders geen financiële tegenvallers meer kunnen opvangen.

De voorziening voor het groot onderhoud bedraagt €391.883. Dat is een grote reserve vanwege de onzekerheid in Gorinchem-West. In de afgelopen jaren is alleen het hoognodige onderhoud uitgevoerd.

Daarnaast moet nadat de Exoduskerk verkocht is, het wijkcentrum De Heul opgeknapt worden. Uit deze voorziening kan €175.000 worden besteed aan kerkbouw in Gorinchem-Oost en/of herhuisvesting van het Open Pastoraat of aanpassing van de kerkzaal van de Johanneskerk.

In één financieel overzicht de mogelijkheden voor nieuwbouw in Gorinchem-Oost:

Onttrekking uit voorziening Groot onderhoud	175.000			Toelichtingen
Reserve nieuwbouw Gorinchem-Oost	483.394		1)	1) De reserve nieuwbouw Gorinchem-Oost is opgebouwd uit verkoop in Spijk en pastorie aan de Ravelijn, collectes, giften en rente.
Reserve herinrichting Johanneskerk	84.308		2)	2) De reserve herinrichting Johanneskerk bestaat voor €50.000 uit een legaat dat ook besteed mag worden in Gorinchem-Oost.
Netto-opbrengt verkoop pastorie Kon. Emmastraat	302.768			
Opbrengt verkoop landbouwgrond Herv. Gem. Dalem	64.458			
<i>Subtotaal</i>	<i>1.109.928</i>			
Bouwkosten nieuwbouw Gorinchem-Oost		-1.250.000		
Onvoorziene kosten nieuwbouw Gorinchem-Oost		-160.000		
<i>Subtotaal</i>		<i>-1.410.000</i>		
Totale financiële positie huisvesting	-300.072			

Nog verwerkt moeten worden:

- de kosten voor herhuisvesting van het Open Pastoraat;
- de extra kosten voor aanpassing van de kerkzaal van de Johanneskerk;
- de opbrengsten van verkoop van de Exoduskerk, waarbij uitgegaan wordt van een minimale schatting;
- de opbrengsten van verkoop van de pastorie in Dalem tegen een taxatiewaarde van €450.000.

Financiële consequenties per huisvestingsoptie

Het College van Kerkrentmeesters heeft de verschillende huisvestingsopties doorgerekend en gesplitst in de consequenties voor de exploitatie en het kapitaal. Dat geeft het volgende beeld:

Optie	Mogelijkheden voor het Open Pastoraat	Jaarlijkse exploitatie	Gevolg kapitaal
B	Niet-verkoopbare Exoduskerk, maar zonder betaalde koster	-55.000	+150.000
C	Te huren gebouw	-34.000	+500.000
D	Aangepast/vergroot wijkcentrum De Heul	-21.000	+250.000
E	Dalemse kerk, met verkoop van de pastorie	-31.000	+450.000
F	Dalemse kerk, zonder verkoop van de pastorie	-31.000	0
G	Ander kerkgebouw gebruiken met een andere wijkgemeente -één van de drie- zonder aanpassing van het gebouw (incl. verschoven kerktijden)	-25.000	+500.000
H	Samen met wijkgemeente Johanneskerk, in combinatie met extra zaalruimte	-23.000	+325.000

IV. Voorgenomen besluit

De Algemene Kerkenraad heeft de wijkkerkenraad van het Open Pastoraat gevraagd zich uit te spreken over de huisvestings-varianten. De Algemene Kerkenraad heeft voorkeur voor optie H, omdat op die manier:

- alle wijkgemeenten een echte kerkzaal hebben;
- alle kerkzalen (en orgels) optimaal benut worden;
- waarschijnlijk alleen zo aanpassing van de kerkzaal Johanneskerk mogelijk is;
- op deze manier het beste financiële plaatje te maken is en daarmee pastorale formatie gegarandeerd kan worden.

De wijkkerkenraad van het Open Pastoraat heeft op 16 februari 2015 hierover vergaderd. Zij is voornemens om het volgende besluit te nemen:

1. kennis te nemen van het voorgenomen besluit van de Algemene Kerkenraad van de Protestantse Gemeente Gorinchem met betrekking tot de huisvesting van de wijkgemeenten en het daarin opgenomen voorkeursscenario;
2. begrip te hebben voor de financiële positie van de Protestantse Gemeente Gorinchem en derhalve te onderschrijven dat verkoop van de Exoduskerk tot een gereede mogelijkheid behoort;
3. te erkennen dat er in de eigen wijkgemeente (emotionele) spanning is besloten in het afstoten van een kerkgebouw in Gorinchem-West en gelijktijdig een nieuwe kerk of een nieuw kerkelijk centrum te bouwen in Gorinchem-Oost;
4. begrip te hebben voor de huisvestingssituatie van de wijkgemeente Dalem/Gorinchem-Oost, waarbij in acht genomen wordt het voor de fusie tot één protestantse gemeente genomen besluit van de Hervormde Gemeente Dalem tot nieuwbouw in Gorinchem-Oost, en derhalve de wens tot nieuwbouw in Gorinchem-Oost te onderschrijven;
5. haar zorgen te uiten over de financiële haalbaarheid van nieuwbouw in Gorinchem-Oost, alsmede over de langdurige exploitatie daar de Protestantse Gemeente Gorinchem al meerdere jaren negatieve jaarresultaten heeft en daardoor inteert op haar eigen vermogen. Nieuwbouw zal de vaste lasten niet doen dalen en de Protestantse Gemeente Gorinchem in de nabije toekomst binnen de demografische ontwikkelingen en de facto daling van kerkgang, minder wendbaar en flexibel maken in haar vastgoedpositie;
6. het gebruik van de Johanneskerk als gezamenlijk kerkgebouw van de wijkgemeenten Open Pastoraat en Johanneskerk (optie H) te onderschrijven als een reële optie, maar niet eerder dan dat de kerkzaal is aangepast naar wens en tevredenheid van beide wijkgemeenten;
7. niet in te stemmen met het voorstel tot het kerken op verschoven tijden, wat druk zet op optie H;
8. de Algemene Kerkenraad te vragen in te stemmen met het voorstel om, met ondersteuning van het College van Kerkrentmeesters en met gebruikmaking van de in het rapport (mei 2012) van de eigen commissie Van Vliet opgenomen huisvestingskaders, op afzienbare tijd te zoeken naar streekgebonden huisvesting waarin op zondag om 10.00 uur de eredienst gehouden kan worden (optie C).

De **opties D en H** lijken voor de wijkkerkenraad van het Open Pastoraat het meest dicht te komen bij **een reële oplossing**, maar desondanks wordt wel gevraagd om ook binnen de financiële kaders elders te kijken (optie C).

V. Vervolgstappen

De wijkkerkenraad kan dit besluit niet nemen, zonder hierover met de gemeente te spreken. Hiervoor is een **gemeenteavond** gepland op **maandag 11 mei 2015** om **19.30 uur** in de **Exoduskerk**.

Daarnaast wil de wijkkerkenraad individueel de tijd nemen om met gemeenteleden het voorstel door te spreken. Hiervoor worden twee **inloopsprekuren** georganiseerd. Deze zijn op **dinsdag 14 april 2015** en op **woensdag 22 april 2015** om **20.00 uur** in de **Exoduskerk**.

Nadien kan de Algemene Kerkenraad een besluit nemen. Dit besluit moet voor instemming worden voorgelegd aan het Regionaal College voor de Behandeling van Beheerszaken. Daarna kan uitvoering worden gegeven aan het besluit.

Samenvatting

In hoofdlijnen is in deze extra editie van InfoOP het volgende opgenomen:

- al vele jaren kampt de Hervormde Gemeente Gorinchem, en sinds de fusie in 2013 de Protestantse Gemeente Gorinchem, met een begrotingsprobleem dat feitelijk alleen opgelost kan worden door een kerkgebouw af te stoten;
- na meerdere onderzoeken en recent advies aan de Algemene Kerkenraad blijkt het afstoten van de Exoduskerk het meest voor de hand te liggen;
- het afstoten van de Exoduskerk heeft direct consequenties voor de zondagse erediensten van het Open Pastoraat;
- hiervoor zijn financieel en logistiek meerdere opties uitgewerkt;
- de wijkkerkenraad van het Open Pastoraat benoemen de opties D (extra zaal aan wijkcentrum De Heul) en H (gezamenlijk in een aangepaste kerkzaal van de Johanneskerk) als meest reële opties, maar verzoekt de Algemene Kerkenraad toch de ruimte te krijgen streekgebonden huisvesting te zoeken (optie C);
- getracht wordt een nieuwe kerk of een nieuw kerkelijk centrum te bouwen in Gorinchem-Oost. De financiering is hiervoor nog niet gerealiseerd. De wijkkerkenraad van het Open Pastoraat onderschrijft de behoefte en noodzaak voor de wijkgemeente Dalem/Gorinchem-Oost voor nieuwbouw, maar spreekt desondanks haar zorgen uit over de financiering hiervan en de duurzame financiële instandhouding voor ten minste 40 jaar;
- de wijkkerkenraad wil en mag geen besluit nemen zonder de gemeente te hebben gekend en gehoord en organiseert hiervoor twee inloopspreekuren (14 en 22 april 2015 om 20.00 uur in de Exoduskerk) en een gemeenteavond op maandag 11 mei 2015 om 19.30 uur in de Exoduskerk.

Contact en meer informatie

Wilt u meer informatie over de huisvesting van het Open Pastoraat? Kom langs bij de inloopspreekuren en de gemeenteavond.

Heeft u een specifieke vraag?

Neem dan contact op met Wouter Voshol, voorzitter wijkkerkenraad.

Telefonisch op 06-10780624, of per e-mail via hw.voshol@gmail.com.